

De gesprekstechnieken van de kinderrechter jegens de ouders tijdens verschillende jeugdbeschermingszittingen

Thesis Pedagogische wetenschappen – 200600042

Cursusjaar 2014-2015

17 juni 2015

Universiteit Utrecht

Iris Jansen – 3750523

Astrid Keijmis - 3858464

Melissa van Rooijen – 3703908

Kim Vleeming - 5625874

Begeleider: Margriet Lenkens

Tweede Beoordelaar: Mara Braakhekke

Aantal woorden: 9610

Voorwoord

Voor u ligt onze bachelorthesis, voor Astrid, Iris, en Melissa de afronding van de bachelor, voor Kim de afronding van haar Premaster Pedagogische wetenschappen. Alle vier hebben wij affiniteit met de forensische pedagogiek. Om die reden hebben wij ons voor het onderwerp jeugdbeschermingszittingen opgegeven. Het viel op dat er nog maar weinig onderzoek is gedaan naar het verloop van jeugdbeschermingszittingen, omdat dit eigenlijk altijd achter gesloten deuren plaatsvindt. Wij willen u graag aan de hand van dit onderzoek inzicht geven in de gang van zaken en voornamelijk de communicatie tussen de kinderrechter en de ouders gedurende deze zittingen. Wij zijn van mening dat deze communicatie de toekomst van een kind mede bepaalt. Ons onderzoek gaat daarom uit naar het gebruik van gesprekstechnieken door de kinderrechter jegens ouders tijdens verschillende jeugdbeschermingszittingen. In dit onderzoek is getracht om het gebruik van verschillende gesprekstechnieken te beschrijven en in kaart te brengen. Teven is gekeken of de aan- of afwezigheid van de kinderen tijdens de zittingen hierbij een rol speelt. Met dit onderzoek hopen wij een bijdrage te leveren aan de verbetering van de communicatie tussen de kinderrechter en de ouders in de rechtszaal en vooral aan de verbetering van het inzicht in de gang van zaken voor zowel ouders als instanties. Graag willen wij Margriet Lenkens bedanken voor haar prettige begeleiding tijdens ons onderzoek. Daarnaast willen wij Nijs Lagerweij bedanken voor zijn steun en kundige begeleiding bij het opstarten van de analyses in SPSS.

Iris Jansen

Astrid Keijmis

Melissa van Rooijen

Kim Vleeming

Utrecht, 17 juni 2015

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Gesprekstechnieken gedurende jeugdbeschermingszittingen	5
Ondertoezichtstelling	5
Uithuisplaatsing	6
Gesloten jeugdzorg	7
Ouders op zitting	7
Gesprekstechnieken	9
Methode	11
Participanten	11
Dataverzameling	12
Data-analyse	13
Procedure	14
Resultaten	15
Samenvatten/parafraseren	15
Doorvragen	16
Open vragen en gesloten vragen stellen	16
Interesse tonen	18
Aanmoedigen tot spreken	18
Begrip tonen	19
Complimenteren	20
Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid	21
Conclusie & discussie	21
Beperkingen van het huidige onderzoek	23
Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	25
Literatuur	26
Bijlagen	30
Bijlage 1	30
Bijlage 2	31
Bijlage 3	39

Samenvatting

In dit onderzoek wordt ingegaan op het gebruik van de gesprekstechnieken door de kinderrechter jegens ouders tijdens zittingen omtrent jeugdbeschermingsmaatregelen. Hierbij is naar ieder type zitting afzonderlijk gekeken. De vraagstelling die in dit onderzoek centraal staat, luidt: *In hoeverre maakt de kinderrechter gebruik van gesprekstechnieken jegens de ouders tijdens verschillende jeugdbeschermingszittingen?* De dataverzameling heeft plaatsgevonden aan de hand van secundair verkregen observatielijsten, welke systematisch zijn gecodeerd en ingevoerd. Middels frequentieanalyses en beschrijvende analyses zijn deze gegevens in SPSS geanalyseerd en geïnterpreteerd. Aan de hand hiervan kan gezegd worden dat er weinig eenduidig verschil gevonden is tussen de typen zittingen. Enkel de gesprekstechniek interesse tonen wordt meer toegepast wanneer het een meer ingrijpende maatregel betreft. Bij de overige gesprekstechnieken is er niet tot nauwelijks verschil zichtbaar tussen de typen zittingen. Er wordt meer gebruik gemaakt van de gesprekstechnieken doorvragen, open vragen en het aanmoedigen tot spreken wanneer het een eerste verzoek betreft. Bij het tonen van interesse is er geen verschil te zien tussen een eerste verzoek en verlengingsverzoek. De gesprekstechnieken samenvatten/parafraseren, het stellen van gesloten vragen, het tonen van begrip en verbale en non-verbale aanmoediging worden meer toegepast wanneer het een verlengingsverzoek betreft dan bij een eerste verzoek. De resultaten dienen echter met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd, omdat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de observaties voor de meeste factoren redelijk tot matig en in een enkel geval zelfs gering is. Tevens kent het onderzoek een aantal beperkingen, zo kunnen door het type onderzoek geen verbanden worden aangetoond.

Gesprekstechnieken gedurende jeugdbeschermingszittingen

Wettelijke achtergrond

Op internationaal niveau is vastgelegd dat ieder kind recht heeft op een toereikende levensstandaard voor zijn of haar lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling (Art. 27 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind [IVRK]). Ouders en voogden zijn de eerst verantwoordelijken voor de bescherming van de opvoeding en de ontwikkeling van het kind (Art. 18 lid 1 IVRK), waaruit de belangrijke rol van ouders met betrekking tot de opvoeding blijkt. Waar nodig dienen de staten ouders te ondersteunen en passende begeleiding te geven (Art. 5 IVRK). Wanneer begeleiding niet voldoende is, zijn alle staten verplicht passende maatregelen te nemen om het kind op sociaal en pedagogisch gebied te beschermen (Art. 19 IVRK).

Het IVRK is in 1989 aangenomen door de Verenigde Naties en in Nederland is het IVRK in 1995 geratificeerd (van de Putte, Lukkassen, Russel & Teeuw, 2013). De doorwerking van het IVRK is terug te vinden in de huidige invulling van het burgerlijk recht ten aanzien van de ouders, het kind en de overheid. De huidige invulling vindt haar oorsprong in de kindwetten uit 1901 (de Graaf, Limbeek, Bahadur & van der Meij, 2012; Van der Linden, ten Siethoff en Zeijlstra-Rijpstra, 2009; Weijers, 2011). In het Burgerlijk Wetboek [BW] staat onder titel 14 in verscheidene artikelen het gezag over minderjarige kinderen beschreven. Hierin worden de rechten en plichten van zowel de ouders, eventuele voogden en het kind benoemd. In Art. 247 lid 1 BW is bepaald dat ouders het recht en de plicht hebben een minderjarig kind te verzorgen en op te voeden. Tevens staat onder deze titel welke maatregelen de overheid kan toepassen wanneer opvoeders deze rechten en plichten niet nakomen (Weijers, 2012). Hierbij dient de lichtst mogelijke maatregel opgelegd te worden, tenzij een zwaardere maatregel noodzakelijk en in het belang van het kind is (de Graaf, Limbeek, Bahadur & van der Meij, 2012; Van der Linden et al., 2009).

Enkele maatregelen die door de overheid opgelegd kunnen worden, zijn een ondertoezichtstelling [OTS] van minderjarigen, een uithuisplaatsing [UHP] en een plaatsing in gesloten jeugdzorg. Deze maatregelen duren ten hoogste een jaar en kunnen indien noodzakelijk door de kinderrechter worden verlengd (Art. 256 BW, Art. 262 BW).

Ondertoezichtstelling

Het aantal uitgesproken ondertoezichtstellingen laat in de afgelopen jaren een daling zien. Het aantal is gedaald van 31 duizend in september 2012 tot 26 duizend eind september 2014 (Nederlands Jeugd Instituut, 2015). Wanneer een minderjarige opgroeit in een situatie waarin de zedelijke of geestelijke gezondheid wordt bedreigd, kan de kinderrechter besluiten om hem/haar onder toezicht te stellen (Art. 254 BW). Hiervoor dient een schriftelijk verzoek ingediend te worden door de opvoeder, de Raad van de

Kinderbescherming of het Openbaar Ministerie (Janssen, 2011).

Wanneer de kinderrechter een OTS uitspreekt, wordt een gezinsvoogd toegewezen. De gezinsvoogd houdt toezicht op de ontwikkeling van het kind en stuurt de ouders bij in de opvoeding om zo een situatie te creëren waarin ouders de opvoeding uiteindelijk weer zelfstandig kunnen uitvoeren (Van der Velden et al., 2012). Ouders blijven wel grotendeels verantwoordelijk voor de omgang en opvoeding van hun kinderen, maar belangrijke beslissingen omtrent het kind dienen in overleg met de gezinsvoogd te worden genomen waardoor het gezag van de ouders wordt beperkt (Bureau Jeugdzorg, 2014). Wanneer doelstellingen niet bereikt kunnen worden door middel van een OTS of hulp in een vrijwillige setting, kan er worden overgegaan tot een UHP (Huijer & Weijers, 2012; Weijers, 2008).

Uithuisplaatsing

Op 30 juni 2013 waren 11.331 kinderen uit huis geplaatst. Dit betreft ongeveer een derde van alle onder toezicht gestelde kinderen. Het merendeel van deze kinderen verbleef in een pleeggezin (Rap, Liefwaard, & Rodrigues, 2014). De kinderrechter kan een machtiging UHP afgeven wanneer dit noodzakelijk wordt geacht in het belang van het kind (Art. 1:261 lid 1 BW). Om een kind uit huis te plaatsen, kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een slechte geestelijke conditie van de ouders of de ouders kunnen opvoedingsonbekwaam zijn. Daarnaast kan er sprake zijn van verwaarlozing of mishandeling of een schadelijk opvoedingsmilieu door een eerdere scheiding van de ouders. Een algemeen kenmerk is een gebrek aan ondersteunende opvoeding voor het kind (Knorth, 1995). De uitvoerende partij van een UHP was tot voor kort Bureau Jeugdzorg (Weijers, 2008).

Gedurende een UHP wordt een kind door Bureau Jeugdzorg in een andere omgeving ondergebracht, bijvoorbeeld bij een pleeggezin, een open instelling of een gesloten instelling. Het is van belang dat het kind waar mogelijk binnen de persoonlijke kring van de familie verblijft (Huijer & Weijers, 2012; Weijers, 2008).

In de praktijk blijkt een verzoek tot machtiging UHP niet altijd goed te verlopen. Uit het onderzoek van Huijer en Weijers (2012) blijkt dat het indicatiebesluit vaak niet op een adequate manier is verkregen, dat er sprake is van wachtlijstproblematiek en dat de kinderrechter een verzoek tot machtiging UHP dikwijls afwijst doordat er niet voldoende naar minder ingrijpende hulpverlening wordt gekeken. In het onderzoek zijn echter gepubliceerde zaken met betrekking tot uithuisplaatsingen uit het jaar 2011 geanalyseerd. Omdat het enigszins gedateerde zaken zijn, kan men zich afvragen of de problematiek vandaag de dag nog steeds van toepassing is of dat er inmiddels verbetering heeft plaatsgevonden.

Als de kinderrechter oordeelt dat het nodig is de minderjarige uit de omgeving te halen, omdat hij of zij zich anders aan de zorg zal onttrekken of aan de zorg zal worden

onttrokken, kan hij besluiten de minderjarige in gesloten jeugdzorg te plaatsen (Art. 29b Wet op Jeugdzorg).

Gesloten jeugdzorg

Een ingrijpende en vergaande maatregel van de overheid om de ontwikkeling van het kind te waarborgen, is het plaatsen van een kind in gesloten jeugdzorg. De gesloten jeugdzorg, ookwel Jeugdzorg Plus, is bedoeld voor minderjarigen bij wie sprake is van hardnekkige gedrags- of opvoedingsproblematiek. Tevens kan er gevaar bestaan voor de jeugdige en/of anderen en wordt er gevreesd dat de jeugdige of een derde de jeugdige aan de noodzakelijke zorg zal onttrekken. Vanaf 1 januari 2008 maakt de Wet op Jeugdzorg artikel 29b het mogelijk om deze minderjarigen onder dwang te behandelen in een gesloten jeugdzorginstelling. In dit geval worden er vrijheidsbeperkende maatregelen opgelegd aan het kind om hem of haar op deze wijze te beschermen (Boendermaker, 2008; Bunthof, 2009; de Graaf et al., 2012; Inspectie Jeugdzorg, 2008).

De kinderen die beschermd worden in een gesloten omgeving hebben een aantal veel voorkomende kenmerken. In opdracht van het Ministerie van Justitie hebben Boendermaker, Eijgenraam en Geurts (2004) onderzoek gedaan naar onder andere de kenmerken van de jongeren die civielrechtelijk geplaatst zijn in een justitiële jeugdinrichting. Uit de geanalyseerde dossiers van de jongeren blijkt dat de jongeren veelal te kampen hebben met internaliserend en externaliserend probleemgedrag zoals depressie, automutilatie, oppositioneel-opstandig gedrag, antisociaal gedrag en agressief gedrag. Tevens kan er sprake zijn van dreiging van (seksueel) misbruik (Boendermaker et al., 2004). Van deze dossiers is niet duidelijk of het niveau van objectiviteit en nauwkeurigheid van de personen die de dossiers hebben ingevuld, gelijk is. Dit zorgt er voor dat er vraagtekens geplaatst kunnen worden bij de volledigheid van de dossiers. Opvallend is tevens dat Nijhof, van Dam, Veerman, Engels en Scholte (2010) significante verschillen hebben gevonden in de internaliserende en externaliserende problematiek van de jongeren in vergelijking met het onderzoek van Boendermaker en collega's (2004). De jongeren zouden volgens de dossieranalyse van Nijhof en collega's (2010) te kampen hebben met zowel grovere individuele problematiek als gezinsproblematiek. Er is een aantal kanttekeningen te plaatsen bij deze conclusie. Zo verschillen de gebruikte analysemethoden van elkaar. Ook hebben Boendermaker en collega's (2004) jongeren onderzocht die civielrechtelijk in een justitiële jeugdinrichting zijn geplaatst, terwijl Nijhof en collega's (2010) jongeren uit een gesloten jeugdzorginstelling hebben onderzocht.

Ouders op zitting

Een OTS, UHP en het plaatsen van een kind in een gesloten setting zijn zeer ingrijpende maatregelen die een grote impact hebben op het kind en de ouders (de Kinderombudsman, 2013). Om tot een weloverwogen beslissing te komen, is het van belang dat de kinderrechter zoveel mogelijk informatie verkrijgt van de procespartijen,

zoals de ouders.

Uit onderzoek van Schuytvlot (1999) en Garfinkel en Nelson (2004) blijkt dat ouders vaak geen idee hebben hoe een dergelijke zitting omtrent hun kind verloopt en wat ze kunnen verwachten. Tevens ontbreekt het bij ouders aan kennis over de rituelen die horen bij een zitting in de rechtbank. Ondanks dat de genoemde studies onderzoek hebben gedaan naar OTS zittingen en jeugdstrafzittingen, zou dit ook van toepassing kunnen zijn bij een uithuisplaatsing en gesloten jeugdzorg aangezien de gebruiken en rituelen vergelijkbaar zijn. Echter is de gebruikte steekproef uit het onderzoek van Schuytvlot (1999) dermate klein dat er weinig gezegd kan worden over de validiteit van dit onderzoek.

Naast onduidelijkheid over het verloop van de zitting, blijkt dat ouders regelmatig onduidelijkheid ervaren wat betreft hun rol tijdens de zitting (Peterson-Bandali & Broeking, 2009; Peterson-Bandalin & Broeking, 2010; Varma, 2007) Enerzijds hebben de ouders een opvoedingsverantwoordelijkheid die niet vervalt tijdens een juridisch proces. Zij dienen in de rechtszaal aanwezig te zijn om het kind mentaal te ondersteunen. Anderzijds is de setting tijdens een zitting voor de ouders zelf ook intimiderend en emotioneel beladen (van Teeffelen, 1988; Varma, 2007). Ook blijkt uit interviews met ouders dat ze een grote machtsongelijkheid ervaren in relatie tot deskundigen op het gebied van de kindbescherming en het gevoel hebben dat de deskundigen het laatste woord hebben (Dumbrill, 2006). Deze machtsongelijkheid is ook aanwezig tijdens een rechtszitting, gezien de kinderrechter bepaalt wat de uitspraak gaat zijn.

Ook de Kinderombudsman heeft onderzoek gedaan naar de ervaringen van jongeren, ouders en professionals omtrent het verloop van de zittingen. Dit onderzoek bestond uit de analyse van brieven, interviews en klachten die zijn binnengekomen bij belangenorganisaties voor ouders. Ouders gaven aan vaak het gevoel te hebben dat zij niet gehoord worden en dat er conclusies getrokken worden op basis van vermoedens of onvoldoende gecontroleerde aannames (de Kinderombudsman, 2013). Gebleken is dat ouders gedurende strafrechtzaken weinig kunnen participeren. Zij worden nauwelijks tot niet betrokken in de zaken (Peterson-Badali & Broeking, 2010). Over de situatie bij jeugdbeschermingszaken kan echter weinig gezegd worden, omdat onderzoek naar de communicatie van de rechter in Nederland vooral gedaan is bij strafzaken. Hieruit blijkt de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek.

Uit het onderzoek van Dumbrill (2006) blijkt dat de kijk van ouders op de uitkomst van de maatregel afhankelijk is van de interactie tussen de ouders en de medewerkers van de jeugdbeschermingsinstanties. De communicatie in de rechtszaal is meer dan alleen de gesproken woorden. Het gaat om het geheel van de dialoog (Weijers, 2004). De wijze waarop deze communicatie verloopt tijdens een jeugdzitting wordt voornamelijk bepaald door de kinderrechter. De competenties van de rechter op het gebied van

gespreksvoering en communicatie spelen daarin een belangrijke rol (Ippel & Heeger-Hertter, 2006).

Gesprekstechnieken

Gesprekstechnieken zijn vaardigheden binnen de communicatie die bijvoorbeeld in de rechtbank op verschillende manieren kunnen worden toegepast. Hierbij gaat het onder andere om samenvatten en parafraseren, open en gesloten vragen stellen, aanmoedigen tot spreken, doorvragen, interesse tonen, begrip tonen en complimenteren.

Een belangrijke gesprekstechniek is het stellen van open en gesloten vragen (Forrester, Kershaw, Moss, & Hughes, 2008). Het stellen van open vragen geeft ouders de mogelijkheid om informatie in eigen woorden te geven. Ouders kunnen het echter lastig vinden om hun mening goed onder woorden te brengen en een inschatting te maken van wat de ander aan informatie nodig heeft. Daarentegen krijgen ouders bij gesloten vragen weinig ruimte om met een eigen inbreng te komen, maar dit kan goed gebruikt worden om het begrip van ouders te toetsen. De keuze voor een gesloten of een open vraag dient te worden afgestemd op het niveau van de ouders (Delfos, 2010). Om dieper in te gaan op een eerder gegeven antwoord van de ouders, kan een kinderrechter doorvragen (Korswagen, 1990).

De informatie die verkregen wordt door vragen te stellen, kan de kinderrechter samenvatten. Het doel van samenvatten is het weergeven van de rode draad van een gesprek waarbij de kern wordt samengevat in eigen woorden. De kinderrechter verifieert de inhoud van het verhaal van de ouders door samen te vatten en controleert daarmee of hij heeft begrepen wat de ouders bedoelen. Samenvatten kan het verdere verloop van het gesprek bevorderen. Door te parafraseren spreekt de kinderrechter uit wat de ouders bedoelen, maar niet met zoveel woorden zeggen (van Meer, van Neijenhof & Bouwens, 2001).

Een andere gesprekstechniek is het aanmoedigen van de ouders om te spreken. Door kleine verbale en non-verbale aanmoedigingen te gebruiken, laat een gesprekspartner merken dat hij geïnteresseerd is in het verhaal van de ander (Lang & Van der Molen, 2012). Bij verbale aanmoediging kan gedacht worden aan het geven van korte aanmoedigende reacties welke bewust ingezet worden tijdens een gesprek; zoals "ik begrijp het" en "hm-hmm". Kleine vormen van gedrag, zoals bewegingen, gebaren, hoofdknikken en oogbewegingen, dragen bij aan non-verbale aanmoediging. Non-verbale communicatie kan de inhoudelijke boodschap ondersteunen die iemand over wil brengen (Egan, 2002; Turk, 1987).

Ook een accepterende houding in de communicatie is van groot belang, de ander moet in zijn waarde gelaten worden. Een onderdeel hiervan is het inlevingsvermogen in de wereld van de cliënt en de ervaringen en beleving van de cliënt. Het gebruik van empathie, begrip tonen voor het verhaal, draagt bij aan het gevoel van veiligheid voor de

cliënt (Lang & van der Molen, 2012). Uit onderzoek aan de hand van rollenspellen met een sociaal werker blijkt dat de cliënt sneller open zal zijn in het verstrekken van informatie. Daarnaast voelt de cliënt minder weerstand wanneer er in de communicatie sprake is van empathie (Forrester, Kershaw, Moss & Hughes, 2008).

Minder weerstand wordt bij de ouders tevens bewerkstelligd door de gesprekstechniek complimenteren. Dit omvat positieve verbale bekrachtiging die op een comfortabele manier overgebracht wordt (DeVito, 1990). Tevens is complimenteren belangrijk bij het scheppen van goed contact tijdens de zitting. Hierdoor krijgt de ander het gevoel dat er geluisterd wordt naar zijn of haar verhaal en voelt zich tevens meer gerespecteerd (Delfos, 2009). Door te complimenteren vermindert de weerstand, ook al worden complimenten ontkracht door de cliënt. Complimenten moeten vanuit een *'one-up'* positie komen, vanuit de autoriteit van de expert. Dit is het geval bij de kinderrechtter-cliënt verhouding (Lang & van der Molen, 2012). Hierdoor wordt erkend dat de cliënt serieus genomen wordt en dat hij of zij op een bepaald terrein superieur is, waardoor vertrouwen tot stand komt (ten Have, ter Meulen & van Leeuwen, 2009).

Zoals aangegeven is het belangrijk dat de kinderrechtter de ouders serieus neemt, begrip toont en luistert naar hun kant van het verhaal, zodat ouders een coöperatieve houding tijdens de zitting aannemen (Forrester, Kerhaw, Moss, & Hughes 2008; Forrester, McCambridge, Waissbein & Rollnick, 2008; Schuytplot, 1999). Op deze manier durven ouders mogelijk meer informatie te delen omdat ze zich veilig voelen (Lang & van der Molen, 2012). Als de kinderrechtter voldoende informatie verkrijgt, kan hij tot een weloverwogen uitspraak komen.

Wanneer gekeken wordt naar de wetenschappelijke bijdrage aan onderzoek op het gebied van communicatie, valt op dat er voornamelijk wetenschappelijk onderzoek gedaan is naar professionele en psychologische gesprekstechnieken, toegespitst op het bedrijfsleven, de hulpverlening en het strafrecht. Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat er minimaal onderzoek is gedaan naar zittingen omtrent civiele jeugdbeschermingszaken. Daarnaast is er ook minimaal onderzoek gedaan naar het gebruik van gesprekstechnieken van de kinderrechtter jegens de ouders, waarbij er tevens nauwelijks onderscheid is gemaakt tussen de verschillende maatregelen. Ook lijkt er geen onderscheid tussen eerste verzoeken en verlengingsverzoeken gemaakt te zijn. Dit is opmerkelijk en noodzakelijk gezien het feit dat het opleggen of het verlengen van een bepaalde maatregel enorme impact heeft op de betrokken partijen.

Door de grote impact, is het van belang dat de kinderrechtter tot een juiste uitspraak komt en hiervoor dient hij een volledig beeld te vormen over de situatie rondom het kind. Tijdens een zitting vindt er interactie plaats tussen de verschillende partijen, waarbij de kinderrechtter onder andere tegenover ouders gesprekstechnieken hanteert om dit volledig beeld te kunnen vormen. Er bestaat mogelijk verschil in het

gebruik van gesprekstechnieken in een eerste verzoek of een verlengingsverzoek. Inzicht in het gebruik van deze gesprekstechnieken is van belang, omdat deze van invloed kunnen zijn op wat de ouders zeggen. De gesprekstechnieken zouden hierdoor indirect van invloed kunnen zijn op de uitkomst van een zitting. Daarnaast is het verkrijgen van inzicht in het gebruik van gesprekstechnieken ook relevant voor de houding van de ouders en de mate waarin ouders zich gehoord voelen. Dat kan vervolgens weer bijdragen aan het al dan niet succesvol uitvoeren van de maatregel. Tevens blijkt dat ouders ook meer behoefte hebben aan juridische kennis en duidelijkheid wat betreft hun rol. Meer onderzoek naar de gesprekstechnieken van de kinderrechter jegens ouders binnen het civiele jeugdrecht en de verschillende soorten maatregelen is daarom niet alleen een aanwinst voor wetenschappelijk onderzoek maar ook van maatschappelijk belang.

In dit onderzoek staat de vraag *'In hoeverre maakt de kinderrechter gebruik van gesprekstechnieken jegens de ouders tijdens verschillende jeugdbeschermingszittingen?'* centraal. Hierbij zal gekeken worden of er onderscheid is tussen een verzoek om OTS, een verzoek tot UHP en een verzoek tot plaatsing in gesloten jeugdzorg. Ook zal gekeken worden naar het verschil tussen een eerste verzoek en een verlengingsverzoek. Er is weinig tot geen wetenschappelijk onderzoek verricht naar het gebruik van gesprekstechnieken door de kinderrechter jegens de ouders, maar naar het verschil in gebruik tussen de verschillende typen zaken nog minder. Om deze reden kunnen er slechts op basis van intuïtie enkele verwachtingen worden uitgesproken. Allereerst wordt verwacht dat de kinderrechter meer gebruik maakt van gesprekstechnieken wanneer het een meer ingrijpende maatregel betreft, door de grotere impact op de gezinssfeer. De kinderrechter speelt mogelijk in op de gevoelsbeleving van ouders en bij een meer ingrijpende maatregel is heerst er meer spanning onder ouders. Het is mogelijk dat de kinderrechter daarom frequenter gebruik maakt van gesprekstechnieken. Ook wordt verwacht dat de kinderrechter meer gebruik maakt van gesprekstechnieken tijdens een eerste verzoek dan bij een verlengingsverzoek. Het is mogelijk dat de kinderrechter meer gesprekstechnieken toepast, omdat ouders bij een eerste verzoek nog niet weten wat hen te wachten staat en de zitting daarom ingrijpender is. Daarnaast wordt er een mogelijk verschil verwacht in het gebruik van gesprekstechnieken bij de aan- of afwezigheid van kinderen gedurende een zitting. Om dit na te gaan worden de gesprekstechnieken per type zitting gecategoriseerd op aan- of afwezigheid van het kind.

Methode

Participanten

In de periode van 2009 en 2013 zijn bij vijftien verschillende rechtbanken in Nederland 572 zittingen omtrent een jeugdbeschermingsmaatregel geobserveerd. Het aantal geobserveerde kinderrechters was hierbij minimaal gelijk aan het aantal

arrondissementen. Voorafgaand aan het verzamelen van data heeft de secretaris van het Landelijk Overleg van Voorzitters Familie- en Jeugdrecht (het LOVF) alle rechtbanken middels een informerende email over het onderzoek benaderd. Hierin is toestemming gevraagd voor het observeren tijdens diverse jeugdbeschermingszittingen. Iedere rechtbank heeft een contactpersoon aangewezen, welke door de studenten benaderd is om concrete afspraken te maken over het observeren.

Gedurende de observaties is het ethisch relevant om rekening te houden met de privacy van ouders en het kind. Normaliter zijn jeugdbeschermingszittingen gesloten zittingen, waarbij geen derden aanwezig zijn. Ten behoeve van dit onderzoek is daarvoor een uitzondering gemaakt. Tijdens de jeugdbeschermingszittingen in de rechtbanken van Nederland is rekening gehouden met de privacy van ouders, doordat de kinderrechter expliciet heeft gevraagd of de ouders bezwaar hadden tegen de aanwezigheid van de onderzoekers. Als ouders bezwaar hadden, dienden de onderzoekers de zaal te verlaten. De anonimiteit van de ouders is gewaarborgd door de verkregen gegevens te anonimiseren. Tevens kunnen er op basis van de ethische verantwoording een aantal vraagtekens gezet worden ten aanzien van het recht op privacy. Zo kan worden nagedacht over de invloed van de observatoren op de gevoelsbeleving van de ouders tijdens een zitting. Een dergelijke zitting omtrent een jeugdbeschermingsmaatregel is vaak van gevoelige aard en het is de vraag in hoeverre de deelnemende partijen beïnvloed worden door de aanwezigheid van derden.

Dataverzameling

Tijdens het onderzoek zijn externe observaties uitgevoerd. Bij een externe observatie neemt de observator afstand van de te observeren omgeving en probeert de observator die omgeving zo min mogelijk te beïnvloeden (Landsheer, 't Hart, de Goede & van Dijk, 2003). Het meetinstrument binnen dit onderzoek is gebaseerd op observaties die zijn uitgevoerd aan de hand van verschillende observatielijsten. Een voorbeeld van een dergelijke observatielijst is te vinden in bijlage 3. In de observatielijsten is ruimte om beschrijvingen te geven en dieper in te gaan op de inhoud van het gesprek tussen de kinderrechter en de ouders. De beschrijvingen van het gebruik van gesprekstechnieken door de kinderrechter worden gebruikt voor dit onderzoek. Dit zijn de kwalitatieve gegevens die worden gebruikt om te illustreren hoe de gesprekstechnieken door de kinderrechter worden toegepast. Deze gegevens zijn van belang om informatie te verzamelen over motieven, denkbeelden, gedrag en emoties (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005).

Ondanks het feit dat onderzoek door middel van observaties in beginsel kwalitatief van aard is, worden de observaties voor een deel kwantitatief verwerkt door middel van schalen. Op deze schalen worden verschillende aspecten zoals de houding van de ouder, de houding van het kind en de gesprekstechnieken van de kinderrechter beoordeeld. Het

begrip dat gemeten wordt in dit onderzoek zijn de 'gesprekstechnieken' van de kinderrechter. Met de 'gesprekstechnieken' worden de technieken bedoeld die de kinderrechter hanteert tijdens een zitting, om in gesprek te gaan met de ouders van het kind. De gesprekstechnieken worden gemeten aan de hand van de variabelen: samenvatten/parafraseren, stellen van open en gesloten vragen, doorvragen, interesse tonen in verhaal, begrip tonen, complimenteren, aanmoedigen tot spreken, aanmoedigen verbaal en aanmoedigen non-verbaal. De gesprekstechnieken worden gemeten aan de hand van 5-puntsschalen (1='niet', 2='weinig', 3='weinig/matig', 4='matig', 5='veel'). Kwantitatief onderzoek geeft inzicht in hoeveelheden en brengt een cijfermatig aspect in het onderzoek (Verhoeven, 2011). Dit gebeurt aan de hand van frequentieanalyses en beschrijvende analyses in SPSS.

In het onderzoek naar de gesprekstechnieken is de aanwezigheid van de kinderen tijdens de zitting meegenomen. Dit is gerapporteerd aan de hand van vier mogelijkheden, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de aanwezigheid van alle kinderen, een deel van de kinderen, kinderen die op de hal wachten en of de kinderen geheel niet aanwezig zijn bij de zitting. Voor dit onderzoek zijn de scores van de kinderrechter samengenomen voor: "*alle kinderen aanwezig en een deel van de kinderen aanwezig*", waarbij minstens een kind aanwezig is gedurende de zitting. Wanneer de kinderen op de hal wachtten of wanneer zij niet aanwezig waren, is dit gescoord onder "*niet aanwezig tijdens de zitting*".

De subjectieve waarneming en de secundaire factoren van de observatoren kunnen tevens de validiteit en de betrouwbaarheid van het onderzoek beïnvloeden, omdat de registraties hiervan afhankelijk zijn. Om dit effect te verkleinen zijn de observatieformulieren per tweetal, onafhankelijk van elkaar ingevuld. Na afloop heeft er over het algemeen overleg plaatsgevonden tussen de observatoren. Het is echter onduidelijk in hoeverre zij hun gedane observaties op elkaar hebben afgestemd. Om de betrouwbaarheid te beoordelen, zal gedurende het onderzoek een interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend worden over de deelaspecten van het onderzoek, ook wel bekend als Cohen's kappa. Deze maatstaf geeft de overeenstemming tussen verschillende beoordelaars aan (Landsheer, 't Hart, de Goede & van Dijk, 2003).

De uitvoering van de observaties heeft plaatsgevonden in de natuurlijke setting. De natuurlijke setting is een realistische omgeving waarin onderzoek gedaan kan worden. Hierdoor is het onderzoek representatief, zijn de resultaten aannemelijker en kunnen de resultaten mogelijk gegeneraliseerd worden (Hart, Boeije, & Hox, 2005). De steekproef waarop de resultaten worden gebaseerd is behoorlijk groot, waardoor de externe validiteit vergroot wordt (Landsheer, 't Hart, de Goede, & van Dijk, 2010).

Data-analyse

Beschrijvend onderzoek kenmerkt zich door registratie en systematische ordening

van wat zich voordoet op een bepaald gebied (Baarda, 2014). Er wordt gebruik gemaakt van frequentieanalyses en beschrijvende analyses om het beschrijvende onderzoek vorm te geven. De frequentieanalyse wordt uitgevoerd over de gesprekstechnieken in het algemeen. De beschrijvende analyse wordt uitgevoerd over de gesprekstechnieken en gecategoriseerd op de aanwezigheid van het kind. Door middel van bovenstaande analyses kunnen algemene gemiddeldes en gemiddeldes gecategoriseerd op de aanwezigheid van het kind verkregen worden die het mogelijk maken om onderlinge vergelijkingen te maken tussen gesprekstechnieken en tussen de verschillende typen zaken.

De steekproef wordt verdeeld in de categorieën: zaken betreffende het verzoek tot OTS, het verzoek tot machtiging UHP, het verzoek tot gesloten jeugdzorg, een eerste verzoek tot een jeugdbeschermingsmaatregel en een verlengingsverzoek van een bestaande maatregel. Per deelvraag zal de steekproef daarom onderverdeeld worden in kleinere steekproeven. Hierbij kunnen de groottes van de steekproeven van elkaar verschillen omdat er niet van elke zaak een evenredig aantal observaties is uitgevoerd. Omdat er verschillende vragenlijsten gebruikt worden en de steekproef is onderverdeeld in categorieën, is het databestand niet van voldoende omvang om een ANOVA uit te kunnen voeren. Omdat er sprake is van een kleine steekproef, kan de mate van het verschil tussen de typen zittingen en de factor "*aanwezigheid van het kind*" niet worden getoetst op significantie.

Procedure

De observaties zijn uitgevoerd in de periode van 2009 tot en met 2013. Het gaat hier om een sterk gestructureerde observatie, omdat van tevoren is vastgelegd welke onderdelen geobserveerd worden aan de hand van de opgestelde observatielijst. De steekproef betreft een selecte steekproef, gezien het niet mogelijk was om op toevallige basis een steekproef te trekken (Neuman, 2011). De observatoren waren gebonden aan specifieke zittingen op vooraf vastgestelde dagen. De eenheden zijn geselecteerd op basis van het soort zitting: het betreft civielrechtelijke zittingen omtrent jeugdbeschermingsmaatregelen. Omdat de eenheden zijn geselecteerd op basis van een specifiek kenmerk, kunnen we spreken van een doelgerichte steekproef (Neuman, 2011). Het feit dat observatoren soms op het laatste moment niet bij de zitting aanwezig mochten zijn of de zittingen op het laatste moment niet doorgingen, zorgt voor een meer selecte steekproef. De resultaten en conclusies dienen daarom met voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Omdat er geen achtergrondinformatie aanwezig is over het verloop van de zittingen, kan er geen duidelijke interpretatie aan de uitkomsten van de Cohen's Kappa worden verleend om de eventueel gevonden verschillen te verklaren. Daarom is voor het verdere onderzoek gebruik gemaakt van een random selectie van de observatielijsten A

of B. Een gewogen gemiddelde zou wellicht een verkeerd beeld kunnen geven, waardoor enkel één observatielijst in de analyse gebruikt is.

Resultaten

Aan de hand van een frequentieanalyse is gekeken naar het gebruik van verschillende gesprekstechnieken door de kinderrechter jegens ouders. In de periode tussen 2009 en 2013 zijn bij vijftien arrondissementen 572 jeugdbeschermingszittingen geobserveerd, waarvan bij 426 zaken een type zitting is gerapporteerd. Deze 426 zittingen zullen in het onderzoek worden meegenomen. Van deze zittingen betroffen 218 een verzoek omtrent een OTS en 186 zittingen betroffen een verzoek om machtiging UHP. De overige 22 zittingen betroffen een verzoek omtrent gesloten jeugdzorg. In totaal was er bij 229 zittingen sprake van een eerste verzoek omtrent een jeugdbeschermingsmaatregel, de overige 197 zittingen betroffen een verlengingsverzoek. De algemene scores van het gebruik van de gesprekstechnieken door de kinderrechter jegens de ouders zijn te vinden in tabel 1 in de bijlage. Daarnaast is gekeken naar de aanwezigheid van kinderen gedurende de zitting. Bij 218 zittingen waren geen kinderen aanwezig, bij 71 zaken waren de kinderen allemaal of gedeeltelijk aanwezig. Bij de overige zittingen is de aanwezigheid niet ingevuld of onbekend.

Om de vergelijking tussen de typen zittingen zo duidelijk mogelijk weer te geven, is ervoor gekozen per gesprekstechniek de resultaten te behandelen. Hier wordt weergegeven in hoeverre de kinderrechter gemiddeld gebruik maakt van de gesprekstechniek. Eerst wordt ingegaan op een zitting omtrent een OTS, dan een machtiging tot UHP, vervolgens een gesloten jeugdzorg verzoek en als laatst wordt gekeken naar het verschil tussen een eerst een verlengingsverzoek. In tabel 2.1 tot en met 2.12 in de bijlage zijn de scores van de kinderrechters op de diverse gesprekstechnieken te vinden wanneer een onderscheid gemaakt wordt in de aanwezigheid van de kinderen.

Samenvatten/parafraseren

Door samen te vatten of te parafraseren probeert de kinderrechter een verhaal te structureren. Dit kan hij bijvoorbeeld doen door te verduidelijken "*Als ik het goed begrijp...*". Gedurende een zitting omtrent een OTS scoort de kinderrechter op samenvatten/parafraseren ($n = 174$) gemiddeld een matig ($M = 3.90$, $SD = 1.36$). De kinderrechter maakt meer gebruik van de gesprekstechniek wanneer er geen kinderen in de rechtszaal aanwezig zijn. Het gebruik van deze gesprekstechniek tijdens een zitting omtrent een machtiging tot UHP ($n = 133$) is tevens over het algemeen matig ($M = 3.81$, $SD = 1.58$). De kinderrechter maakt hier echter meer gebruik van samenvattingen en parafrases jegens de ouders wanneer er wel kinderen aanwezig zijn dan wanneer zij niet aanwezig zijn. Bij een verzoek om uithuisplaatsing in gesloten jeugdzorg ($n = 21$) wordt het gebruik van samenvatten en parafraseren tevens beoordeeld als matig ($M = 3.57$, SD

= 1.54). Ook hier werd door de kinderrechter meer samengevat/geparafraseerd wanneer het kind aanwezig was. Wanneer het kind niet aanwezig was tijdens de zitting werd er door de kinderrechter minder samengevat/geparafraseerd. Bij een verlengingsverzoek ($n = 204$, $M = 3.89$, $SD = 1.44$) scoorden kinderrechters gemiddeld hoger dan bij een eerste verzoek ($M = 3.54$, $SD = 1.52$), hoewel dit beide tevens als een matig beoordeeld wordt. De kinderrechter vat bij een eerste verzoek meer samen wanneer het kind aanwezig is tijdens de zitting dan wanneer er geen kinderen bij zijn. Bij een verlengingsverzoek is dit verschil niet noemenswaardig.

Doorvragen

Op het onderdeel doorvragen gedurende een zitting omtrent een OTS verzoek ($n = 38$) scoren kinderrechters gemiddeld een 3.26 ($SD = .89$), wat geclassificeerd wordt als weinig tot matig gebruik. Enkele vragen die gebruikt werden door de kinderrechter zijn, "*U bent voorstander voor hulp, maar niet voor OTS. Waarom niet?*" of "*waarom...?*". De kinderrechter vraagt bij een verzoek om OTS meer door wanneer er kinderen aanwezig zijn. Wanneer de zitting een verzoek betreft omtrent een UHP ($n = 49$), wordt er weinig tot matig gebruik gemaakt van doorvragen ($M = 3.22$, $SD = 1.01$). De kinderrechter vraagt bij dit verzoek voornamelijk door aan de ouders wanneer het kind niet aanwezig is. Doorvragen wordt bij een eerste verzoek ($M = 3.42$, $SD = .81$) meer gebruikt dan bij een verlengingsverzoek ($M = 3$, $SD = 1.21$). Ook dit kan als weinig tot matig gebruik van doorvragen worden beoordeeld. Het grootste verschil tussen een eerste verzoek en een verlenging is zichtbaar wanneer er geen kinderen in de rechtszaal aanwezig zijn. Bij een eerste verzoek vraagt de kinderrechter meer door wanneer er geen kinderen aanwezig zijn, bij een verlengingsverzoek vraagt de kinderrechter echter meer door wanneer de kinderen wel aanwezig zijn.

Open vragen en gesloten vragen stellen

Open vragen die de kinderrechter aan ouders heeft gesteld zijn onder andere "*Hoe denkt u erover dat...?*" of "*hoe vindt u het nu gaan?*". In de observatielijsten komt naar voren dat er weinig vragen worden gesteld, en als er vragen worden gesteld, dit voornamelijk gesloten vragen zijn. Voorbeelden van gesloten vragen tijdens de zittingen zijn "*U bent het er eigenlijk niet mee eens?*" of "*Zal ik de advocaat het woord laten?*". Het stellen van open en gesloten vragen is gerapporteerd op de schaal bij gesprekstechnieken en op een schaal bij de wijze waarop ruimte wordt gegeven aan ouders om verhaal te doen. Het stellen van open vragen wordt in ongeveer een zesde deel van de zaken omtrent een OTS ($n=38$) gemiddeld beoordeeld als weinig/matig ($M = 3.08$, $SD = .78$). Het stellen van gesloten vragen ($n=19$) is beoordeeld als een matig ($M = 3.89$, $SD = .66$). Er worden enigszins meer open vragen gesteld wanneer er geen kinderen aanwezig zijn. Gesloten vragen worden meer gesteld wanneer het kind wel aanwezig is. Gedurende een zitting omtrent een OTS scoort de kinderrechter op ruimte

geven voor verhaal door het stellen van open vragen ($n = 162$) gemiddeld een weinig/matig ($M = 2.70$, $SD = .99$). Dit wordt het meer toegepast wanneer de kinderen niet aanwezig zijn. De kinderrechter scoort tevens op ruimte geven voor verhaal door het stellen van gesloten vragen ($n = 155$) gemiddeld een weinig/matig ($M = 2.73$, $SD = 1.02$). Dit wordt het meest toegepast als de kinderen niet aanwezig zijn.

Tijdens een zitting omtrent een verzoek tot een machtiging UHP stelt een kinderrechter weinig tot matig open vragen ($n = 48$, $M = 3.02$, $SD = .76$). Gesloten vragen worden ook weinig tot matig gesteld ($n = 21$, $M = 3.19$, $SD = .98$). Wat opvalt in de tabel is de tegenstelling tussen het stellen van open en gesloten vragen. Het stellen van open vragen aan de ouders komt meer voor wanneer het kind in de zittingszaal aanwezig is dan wanneer het kind niet aanwezig is. Bij het stellen van gesloten vragen is echter het tegenovergestelde het geval; er worden meer gesloten vragen gesteld aan de ouders wanneer het kind afwezig is dan wanneer het kind wel aanwezig is. Gedurende een zitting omtrent een UHP scoort de kinderrechter op ruimte geven voor verhaal aan de hand van open vragen ($n = 48$) gemiddeld een weinig/matig ($M = 2.75$, $SD = .89$). De kinderrechter past dit het meest toe wanneer de kinderen aanwezig zijn. De kinderrechter scoort op ruimte geven voor verhaal door gesloten vragen ($n = 47$) gemiddeld een weinig/matig ($M = 2.45$, $SD = 1.16$). Als de kinderen afwezig zijn wordt er het minst gebruik gemaakt van ruimte geven voor verhaal door het stellen van gesloten vragen.

Wanneer het verzoek een gesloten plaatsing betreft is het stellen van gesloten en open vragen gescoord aan de hand van het geven van ruimte aan ouders om hun verhaal te doen door middel van het stellen van gesloten vragen. De kinderrechter maakt weinig tot matig gebruik van deze gesprekstechniek ($n = 16$, $M = 3.00$, $SD = 1.41$). Wanneer het kind afwezig was stelde de kinderrechter meer gesloten vragen dan wanneer het kind wel aanwezig was. Het geven van ruimte aan ouders om hun verhaal te doen door middel van het stellen van open vragen werd weinig tot weinig/matig gebruikt. Wanneer het kind niet aanwezig was werd er door de kinderrechter meer open vragen gesteld dan wanneer het kind wel aanwezig was tijdens de zitting.

Bij de gesprekstechnieken voor open vragen ($n = 56$), stelt de kinderrechter weinig/matig open vragen, maar wel meer open vragen bij een eerste verzoek ($M = 3.08$, $SD = .83$) dan bij een verlengingsverzoek ($M = 2.79$, $SD = .54$). Gesloten vragen ($n = 30$) worden matig gesteld bij een verlengingsverzoek ($M = 3.57$, $SD = .54$), bij een eerste verzoek is deze score lager, namelijk weinig matig ($M = 3.43$, $SD = 1.04$). Ditzelfde geldt voor het geven van ruimte om een verhaal te doen door het stellen van een gesloten vragen ($n = 212$), met een gemiddelde van respectievelijk 2.79 ($SD = 1.10$) voor een verlengingsverzoek en 2.70 ($SD = .92$) voor een eerste verzoek. In dit geval scoort de kinderrechter zowel bij een eerste als bij een verlengingsverzoek een

weinig/matig. Ruimte geven om verhaal te doen door open vragen ($n = 217$) wordt ook meer gedaan bij een verlengingsverzoek ($M = 2.82$, $SD = 1.25$) dan bij een eerste verzoek ($M = 2.57$, $SD = 1.05$), beide ook weinig/matig. Opvallend is dat bij een verlengingsverzoek de kinderrechter op beide schalen meer open en gesloten vragen stelt wanneer geen kinderen aanwezig zijn dan wanneer zij wel aanwezig zijn. Een kinderrechter stelt meer open vragen bij een eerste verzoek wanneer er wel kinderen aanwezig zijn, dan wanneer er geen kinderen aanwezig zijn. Op de schaal ruimte geven voor verhaal door het stellen van open vragen is dit verschil echter omgekeerd. Bij een verlengingsverzoek is dit verschil niet noemenswaardig. Gesloten vragen stelt een kinderrechter bij een verlengingsverzoek juist meer als het kind aanwezig is en minder wanneer geen kinderen aanwezig zijn. Bij een eerste verzoek stelt een kinderrechter meer gesloten vragen als het kind niet aanwezig is. Dit geldt voor beide schalen.

Interesse tonen

Uit de observatielijsten blijkt dat interesse tonen voornamelijk gebeurt door het maken van oogcontact, knikken en door middel van doorvragen. Ook geven de observatoren aan dat in een aantal zittingen bijvoorbeeld de alternatieve oplossingen besproken werden en er hierbij geïnformeerd werd naar de mening van ouders en kind. Tevens noteren de observanten dat er vaak aan de ouders gevraagd is of zij ook nog iets willen zeggen of toevoegen wat duidt op het tonen van interesse in het verhaal van de ouders. De kinderrechter toont bij een zitting omtrent een OTS matig interesse ($M = 4.43$, $SD = .98$). De kinderrechter toont de meeste interesse wanneer er geen kinderen tijdens de zitting aanwezig zijn. Gedurende een zitting omtrent een UHP ($n = 183$) wordt het meest gebruik gemaakt van het tonen van interesse door de kinderrechter ($M = 4.19$, $SD = 1.14$). Ook gedurende deze zitting wordt interesse tonen vooral toegepast wanneer er geen kinderen aanwezig zijn. Bij zittingen omtrent een gesloten plaatsing ($n = 22$) werd het gemiddelde geclassificeerd als veel ($M = 4.86$, $SD = .47$). Interesse tonen gebruikt de kinderrechter meer wanneer er geen kinderen aanwezig zijn. De mate waarin de kinderrechter interesse toont ($n = 261$) is vrijwel gelijk bij een verlengingsverzoek ($M = 4.33$, $SD = 1.18$) als bij een eerste verzoek ($M = 4.32$, $SD = .98$) en wordt bij beide gescoord op matig. Bij een eerste verzoek scoort de kinderrechter hoger wanneer het kind niet in de zaal aanwezig is, bij een verlengingsverzoek is het verschil minimaal.

Aanmoedigen tot spreken

Het aanmoedigen tot spreken kan onderverdeeld worden in verbale aanmoediging en non-verbale aanmoediging. Het non-verbaal aanmoedigen tot spreken door de kinderrechter gebeurt veelal door te hummen en te knikken. Verbaal kan dit door vragen te stellen. Bij een verzoek omtrent een OTS scoort de kinderrechter gemiddeld matig op aanmoedigen tot spreken ($n = 178$, $M = 3.90$, $SD = 1.43$). Verbaal ($n = 31$) scoort de

kinderrechter gemiddeld een 3.87 ($SD = 1.08$). Non-verbaal ($n = 20$) iets lager, namelijk 3.65 ($SD = .88$). Het verschil in aanmoedigen tot spreken in de aanwezigheid van het kind is minimaal. Wanneer er geen kinderen zijn wordt er voornamelijk gebruik gemaakt van verbaal aanmoedigen en minder van non-verbaal aanmoedigen. Wanneer de kinderen wel aanwezig zijn wordt er vooral non verbaal aangemoedigd. Bij een zitting die een verzoek omtrent een machtiging UHP betreft, scoort de kinderrechter op aanmoedigen tot spreken ($n = 150$) weinig tot matig ($M = 3.49$, $SD = 1.62$). Aanmoediging op een verbale manier wordt slechts in een klein deel van de zittingen beoordeeld ($n = 26$). Verbale aanmoediging wordt matig toegepast door de kinderrechter ($M = 3.81$, $SD = .94$). Non-verbale aanmoediging wordt tijdens een klein aantal zittingen beoordeeld ($n = 22$). Non-verbale aanmoediging wordt over het algemeen wat minder toegepast dan verbale aanmoediging en wordt matig gebruikt ($M = 3.55$, $SD = 1.10$). Verbaal en non-verbaal aanmoedigen vinden vooral plaats wanneer het kind niet aanwezig is gedurende de zitting.

Bij een verzoek omtrent gesloten plaatsing ($n = 21$) moedigt de kinderrechter matig aan tot spreken ($M = 4.10$, $SD = 1.18$). Bij deze zittingen is te zien dat een kinderrechter meer aanmoedigt tot spreken wanneer geen kinderen aanwezig zijn. De aparte schalen voor verbaal en non-verbaal aanmoedigen zijn bij een zitting omtrent gesloten plaatsing niet beoordeeld.

Op de algemene schaal ($n = 221$) moedigt een kinderrechter iets meer aan bij een eerste verzoek ($M = 3.72$, $SD = 1.53$) dan bij een verlengingsverzoek ($M = 3.66$, $SD = 1.48$). Hierbij is te zien dat bij een eerste verzoek een kinderrechter meer aanmoedigt wanneer de kinderen tijdens de zitting aanwezig zijn. Bij een verlengingsverzoek scoort de kinderrechter hoger wanneer geen kinderen aanwezig zijn. Op de aparte schaal voor non-verbaal aanmoedigen ($n = 32$) wordt gerapporteerd dat een kinderrechter meer non-verbaal aanmoedigt bij een verlengingsverzoek ($M = 3.88$, $SD = .64$) dan bij een eerste verzoek ($M = 3.58$, $SD = 1.18$). Bij een eerste verzoek scoort een kinderrechter hoger als er geen kinderen aanwezig zijn, bij een verlengingsverzoek scoort de kinderrechter hoger wanneer zij wel aanwezig zijn. Wanneer er kinderen aanwezig zijn, scoort de kinderrechter daarnaast zichtbaar hoger wanneer het een verlengingsverzoek betreft. De kinderrechter moedigt bij een verlengingsverzoek ($M = 3.78$, $SD = .67$) ook meer verbaal aan ($n = 34$) dan bij een eerste verzoek ($M = 3.64$, $SD = 1.04$). Verbaal moedigt de kinderrechter meer aan wanneer er geen kinderen aanwezig zijn, zowel bij een eerste als bij een verlengingsverzoek. Bij een eerste verzoek is het verschil tussen de factor aanwezigheid kind het grootst.

Begrip tonen

De kinderrechter toont op verschillende wijzen begrip tijdens de zittingen; er worden bijvoorbeeld gevoelsreflecties gegeven en de kinderrechter kijkt de ouders aan.

Ook toont de kinderrechter begrip door bijvoorbeeld rekening te houden met de capaciteiten van de aanwezigen in de rechtszaal. De observatoren hebben bijvoorbeeld genoteerd dat de kinderrechter rekening heeft gehouden met hetgeen er besproken kon worden tijdens de zitting, gezien de kwetsbaarheid van de jongere. In sommige gevallen toonde de kinderrechter weinig begrip, een voorbeeld hiervan is dat een kinderrechter aangaf "*dat het een slechte zaak is dat moeder zo lang geen contact met de kinderen opnam*". In andere gevallen toonde de kinderrechter meer begrip door te knikken en concreet aan te geven dat hij of zij het begrijpt ("*dat snap ik*").

Bij zittingen omtrent een OTS ($n = 212$) is het tonen van begrip door de kinderrechter met een matig beoordeeld ($M = 3.94$, $SD = 1.30$). De kinderrechter toont het meest begrip wanneer de kinderen niet aanwezig zijn. Ook bij een zitting omtrent een machtiging uithuisplaatsing wordt het tonen van begrip matig toegepast door de kinderrechter ($M = 3.69$, $SD = 1.37$). Ook bij deze zitting toont de kinderrechter meer begrip wanneer het kind niet aanwezig is. In een enkele observatielijst wordt aangehaald dat wanneer het kind aanwezig is, de kinderrechter voornamelijk begrip toont jegens het kind en minder jegens de ouders.

Het gemiddelde van het tonen van begrip door de kinderrechter bij een verzoek omtrent gesloten plaatsing ($n = 20$) kan geclassificeerd worden als matig ($M = 4.30$, $SD = 1.08$). De kinderrechter toont meer begrip gedurende een zitting omtrent gesloten plaatsing wanneer het kind niet in de zaal aanwezig is. De score van kinderrechters op begrip tonen ($n = 254$) ligt bij een eerste verzoek ($M = 3.68$, $SD = 1.33$) lager dan bij een verlengingsverzoek ($M = 3.78$, $SD = 1.45$). Zowel bij een eerste als bij een verlengingsverzoek is te zien dat een kinderrechter hoger scoort op begrip tonen wanneer het kind niet aanwezig is.

Complimenteren

Een kinderrechter complimenteert gedurende een verzoek omtrent een OTS weinig ($n = 192$, $M = 2.15$, $SD = 1.45$). De andere gesprekstechnieken worden beduidend meer toegepast dan het complimenteren, zoals te zien is in tabel 1 in de bijlage.

Complimenteren wordt het meest toegepast wanneer er kinderen aanwezig zijn. Bij een verzoek omtrent een machtiging UHP ($n = 160$) wordt complimenteren ook weinig toegepast ($M = 1.82$, $SD = 1.13$). De kinderrechter maakt meer gebruik van complimenteren jegens de ouders wanneer het kind in de zittingszaal aanwezig is. Bij een verzoek tot gesloten plaatsing complimenteert de kinderrechter ook weinig ($M = 1.95$, $SD = 1.31$). Wanneer er geen kind aanwezig was tijdens de zitting gaf de kinderrechter minder complimenten aan de ouders dan wanneer het kind wel aanwezig was. De gemiddelde score van kinderrechters op complimenteren bij een eerste verzoek ($M = 1.82$, $SD = 1.13$) is lager dan bij een verlengingsverzoek ($M = 1.99$, $SD = 1.32$). Zowel bij een eerste als bij een verlengingsverzoek complimenteert een kinderrechter

meer wanneer het kind in de zittingszaal aanwezig is. In de observatielijsten komt naar voren dat er soms wel mogelijkheid is voor het geven van complimenten, maar dat dit vaak toch niet gebeurt. In sommige gevallen was er echter wel sprake van complimenten door de kinderrechter, zoals "*Ik merk dat u erg betrokken bent*", "*goed dat u er toch bent*" of "*ik vind het knap van u..*".

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid

Om de betrouwbaarheid van de observaties te meten, is een Cohen's Kappa uitgevoerd. Voor de interpretatie hiervan is gebruik gemaakt van de categorieën van Altman (1991). Gekeken is naar de betrouwbaarheid van de totale dataset. Enkel voor het soort zaak ($\kappa = .83$) is de betrouwbaarheid bijna perfect. Voldoende tot goed is gerapporteerd of de kinderen aanwezig waren bij de zitting ($\kappa = .79$). Voor de schalen samenvatten/parafraseren ($\kappa = .45$), aanmoedigen tot spreken ($\kappa = .56$), interesse tonen ($\kappa = .51$), complimenteren ($\kappa = .52$), ruimte geven voor verhaal door het stellen van open vragen ($\kappa = .41$) en ruimte geven voor verhaal door het stellen van gesloten vragen ($\kappa = .49$) kan de betrouwbaarheid als redelijk beoordeeld worden. Bij open vragen stellen ($\kappa = .20$), gesloten vragen stellen ($\kappa = .21$), doorvragen ($\kappa = .27$), verbaal aanmoedigen ($\kappa = .36$) en begrip tonen ($\kappa = .44$) is dit matig. Voor non-verbaal aanmoedigen ($\kappa = .05$) is dit gering. In tabel 3 in de bijlage vindt u de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid per steekproef van de deelvragen.

Conclusie & discussie

In dit onderzoek is gekeken in hoeverre de kinderrechter gesprekstechnieken gebruikt jegens de ouders tijdens een OTS zitting, een verzoek tot UHP en een verzoek tot plaatsing in de gesloten jeugdzorg. Tevens is gekeken naar de verschillen tussen een eerste verzoek en een verlengingsverzoek omtrent een jeugdbeschermingsmaatregel. Op basis van de resultaten wordt getracht de volgende centrale onderzoeksvraag te beantwoorden: *'In hoeverre maakt de kinderrechter gebruik van gesprekstechnieken jegens de ouders tijdens verschillende jeugdbeschermingszittingen?'*.

Er werd verwacht dat de kinderrechter meer gebruik maakt van gesprekstechnieken wanneer de maatregel ingrijpender is, waarbij de meest ingrijpende maatregel gesloten jeugdzorg betreft en OTS de minst ingrijpende maatregel. Tevens werd verwacht dat een eerste verzoek ingrijpender was dan een verlengingsverzoek. Uit het onderzoek is echter gebleken dat er weinig verschil bestaat in het gebruik van de gesprekstechnieken jegens de ouders in de typen zittingen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat ouders bij een ingrijpendere maatregel vaak al langere tijd hulpverlening krijgen en de kinderrechter daardoor al een beter beeld heeft van de zaak. Ook is het mogelijk dat ouders al beter op de hoogte zijn van het verloop van een zitting.

Zowel in een zitting omtrent een verzoek tot OTS, een verzoek tot machtiging UHP als een verzoek tot gesloten plaatsing wordt de gesprekstechniek

samenvatten/parafraseren matig toegepast, hoewel de score bij een meer ingrijpende maatregel gemiddeld lager is dan bij minder ingrijpende maatregelen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat samenvatten/parafraseren van belang is in alle typen zittingen, want de inhoud van het verhaal wordt geverifieerd en er wordt gecontroleerd of het verhaal van de ouders compleet is (van Meer, van Neijenhof & Bouwens, 2001). Tevens wordt er ook van de gesprekstechniek begrip tonen matig gebruik gemaakt bij alle typen zittingen. Het is aannemelijk dat het tonen van begrip belangrijk is voor het verloop van alle typen zittingen, omdat ouders dan sneller een coöperatieve houding aannemen en meer informatie durven te delen (Lang & van der Molen, 2012; Schuytplot, 1999). Wel toont de kinderrechter bij een zitting omtrent een gesloten plaatsing het meeste begrip.

Doorvragen is enkel beoordeeld gedurende een zitting omtrent een OTS en een UHP, deze gesprekstechniek wordt daar weinig tot matig toegepast. In alle typen zittingen wordt weinig tot matig gebruik gemaakt van het stellen van open vragen. Het stellen van gesloten vragen lijkt licht te verschillen tussen de type zittingen. De kinderrechter maakt matig gebruik van het stellen van gesloten vragen tijdens zittingen omtrent een verzoek tot OTS. Tijdens de overige verzoeken maakt de kinderrechter echter weinig tot matig gebruik van het stellen van gesloten vragen. Dit komt niet overeen met de verwachtingen, omdat de kinderrechter hier minder gebruik maakt van een gesprekstechniek wanneer de maatregel ingrijpender is. Gesloten vragen geven ouders minder de mogelijkheid om eigen inbreng te leveren tijdens de zitting (Delfos, 2010). Dit zou kunnen betekenen dat de kinderrechter de ouders minder ruimte geeft voor eigen inbreng wanneer het een zwaardere maatregel betreft. Het gebruik van de gesprekstechniek interesse tonen bevestigt de verwachting dat de kinderrechter meer gebruik maakt van gesprekstechnieken wanneer het een meer ingrijpende maatregel betreft. Ten opzichte van een OTS en UHP wordt het tonen van interesse meer toegepast tijdens een zitting omtrent een verzoek tot gesloten plaatsing.

Het geven van complimenten is van belang voor het scheppen van goed contact tijdens de zitting, en het vermindert de weerstand bij de ouder (Delfos, 2010; Lang & van der Molen, 2012). Uit het onderzoek is echter gebleken dat het geven van complimenten in alle zittingen weinig voorkomt. Tevens komt in de observatielijsten naar voren dat er vaak wel mogelijkheid is tot het geven van complimenten, maar dat de mogelijkheid niet wordt aangegrepen. Het aanmoedigen tot spreken wordt matig toegepast tijdens zittingen omtrent een verzoek tot gesloten plaatsing. Bij zittingen omtrent een OTS en een UHP wordt verbale en non-verbale aanmoediging matig toegepast. Het is begrijpelijk dat er hier geen sprake is van onderscheid tussen typen zittingen, omdat de kinderrechter ongeacht de type zitting zoveel mogelijk informatie dient te verkrijgen van de ouders.

Tevens werd verwacht dat de kinderrechter meer gebruik maakt van

gesprekstechnieken tijdens een zitting omtrent een eerste verzoek. Uit onderzoek blijkt echter dat dit alleen geldt voor de gesprekstechnieken doorvragen, open vragen en het aanmoedigen tot spreken. Mogelijk maakt de kinderrechter tijdens een eerste verzoek meer gebruik van deze gesprekstechnieken omdat er een duidelijk beeld over de situatie gecreëerd dient te worden aan de hand van uitgebreide informatie. Deze gesprekstechnieken worden vaak gebruikt voor het verkrijgen van meer informatie van de ouder.

Tot slot werd verwacht dat de kinderrechter meer gebruik maakt van gesprekstechnieken wanneer er een of meerdere kinderen in de rechtszaal aanwezig zijn. Bij alle deelvragen is het gebruik van gesprekstechnieken gecategoriseerd op de aanwezigheid van het kind om te kijken of het gebruik van gesprekstechnieken door de kinderrechter jegens de ouders varieert wanneer het kind wel of niet aanwezig is. Er zijn variaties gevonden in het gebruik van gesprekstechnieken voor alle typen zittingen, echter zijn deze variaties niet eenduidig en veelal klein. Enkel bij de gesprekstechnieken interesse tonen en verbaal aanmoedigen en begrip tonen is te zien dat de kinderrechter gemiddeld hoger scoort wanneer geen kinderen tijdens de zitting aanwezig zijn. Dit ongeacht het type zitting. Een kinderrechter complimenteert meer wanneer het kind wel in de zittingszaal aanwezig is. Uit een enkele observatielijst kwam naar voren dat de kinderrechter het geven van complimenten voornamelijk richt op het kind en niet op de ouders. Dit kan een mogelijke verklaring zijn voor het verschil in gebruik van complimenteren. Zoals aangegeven kan echter geen ANOVA worden uitgevoerd in verband met de grootte van de steekproef. Daardoor kan uit de resultaten geen significantie worden afgeleid.

Aan de hand van de Cohen's Kappa is nagegaan wat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is voor het scoren van de verschillende gesprekstechnieken. De betrouwbaarheid van de beoordeling van de gesprekstechnieken is te classificeren van redelijk tot gering. Hierdoor moeten de resultaten met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Concluderend kan gesteld worden dat er geen eenduidig verschil is tussen de verschillende typen zittingen en het gebruik van de gesprekstechnieken door de kinderrechter. Tevens maakt de kinderrechter van slechts enkele gesprekstechnieken meer gebruik tijdens een zitting omtrent een eerste verzoek ten opzichte van een verlengingsverzoek. Om deze redenen voldoen de resultaten van het onderzoek niet aan de hypothesen dat er meer gebruik wordt gemaakt van gesprekstechnieken bij een zitting omtrent een meer ingrijpende maatregel en een eerste verzoek.

Beperkingen van het huidige onderzoek

Dit onderzoek kent een aantal beperkingen. Op de eerste plaats is de steekproef die in dit onderzoek is gebruikt select. Dit bemoeilijkt het generaliseren van de gevonden

resultaten naar alle jeugdbeschermingszittingen die hebben plaats gevonden in Nederland en vermindert dus de externe validiteit. Daarnaast kan de interne validiteit van het huidige onderzoek beïnvloed worden door de aanwezigheid van de onderzoekers tijdens de zitting. De aanwezigheid van derden kan namelijk de reactie van de deelnemende partijen beïnvloeden (Den Boer, Bouwman, Frissen, & Houben, 2005). Tevens lenen gedane frequentie en beschrijvende analyses zich niet voor het trekken van causale conclusies, het leggen van verbanden of het eenduidig interpreteren van de resultaten.

De steekproef is verdeeld per type zitting. Per deelvraag is de totale steekproef onderverdeeld in kleinere steekproef groepen. Hierdoor verschillen de groottes van de steekproeven van elkaar. Niet van ieder type zaak is een evenredig aantal observaties uitgevoerd.

Daarnaast zijn de geobserveerde data secundair verkregen waardoor het interpreteren van de gegevens moeilijk is. Veel observatielijsten zijn namelijk niet compleet ingevuld wat ervoor heeft gezorgd dat veel essentiële data mist. Ook staan de observatielijsten vol met kwalitatieve gegevens. Omdat de onderzoekers niet weten wat de observatoren precies bedoelen en wat de omstandigheden waren, zijn deze gegevens moeilijk wetenschappelijk te interpreteren. Ondanks dat er is getracht om de vergaarde observatielijsten zoveel mogelijk systematisch in te voeren, is het onmogelijk dat alle gegevens door de verschillende studenten op dezelfde wijze zijn ingevoerd en gecodeerd. Een oorzaak hiervoor is niet alleen de wijze waarop de lijsten zijn ingevuld door de observatoren maar ook het feit dat de data door veel verschillende onderzoekers is ingevoerd. Tevens kunnen de eigen verwachtingen en interpretaties van de onderzoekers de resultaten hebben beïnvloed.

De waardes die zijn toegekend aan de gebruikte vijfpuntsschaal door de observatoren zijn discutabel te noemen. Wanneer een gesprekstechniek met een drie op de schaal van vijf beoordeeld werd, was het gebruik volgens de vijfpuntsschaal weinig tot matig. Doordat drie hierbij de helft is, was wellicht de benaming 'gemiddeld' meer op zijn plaats. Door deze toekenning van waardes worden de gesprekstechnieken ondergewaardeerd waardoor een vertekend beeld kan ontstaan.

Daarnaast moet er rekening worden gehouden met eventueel sociaal wenselijk gedrag van zowel de kinderrechter als de ouders en/of het kind tijdens de zitting waardoor de observaties vertekend raken. Ook is het van belang om op te merken dat iedere zaak uniek is door de problematiek en omstandigheden waarmee de betrokkenen te maken hebben. Ouders kunnen verschillende emoties ervaren en hun persoonlijke situatie zorgt voor een bepaalde houding tijdens een zitting, waar een kinderrechter vervolgens op dient te anticiperen. Dit kan leiden tot een onjuiste weerspiegeling van het handelen van een kinderrechter tijdens de zitting.

Ondanks de bovenstaande beperkingen heeft het onderzoek toegevoegde waarde voor het werkveld omtrent jeugdbeschermingszittingen. Er is nog niet eerder onderzoek verricht naar het gebruik van specifieke gesprekstechnieken door de kinderrechter jegens ouders tijdens verschillende jeugdbeschermingszittingen. Tevens is het redelijk uniek dat observatoren aanwezig konden zijn tijdens besloten zittingen. Het onderzoek verschaft een duidelijker beeld hoe het eraan toe gaat tijdens een zitting, toegespitst op het gebruik van gesprekstechnieken. Hier was nog nauwelijks iets over bekend. Door het gebruik van kwalitatieve beschrijvingen kan een duidelijk beeld geschetst worden van de setting van de rechtbank voor ouders en de verstandhouding tussen de kinderrechter en de ouders tijdens een zitting.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Naar aanleiding van de gegevens vanuit het huidige onderzoek zijn er een aantal punten naar voren gekomen die als aanbevelingen voor eventueel vervolgonderzoek kunnen dienen. Aan de hand van de gegevens die in dit onderzoek zijn gebruikt, is opgevallen dat de waardering van deze Likertschaal op verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden. Deze Likertschaal is sterk afhankelijk van de waardering van anderen en zonder duidelijk onderscheid is het moeilijker om er consequente informatie uit te halen. Aanpassing van de Likertschaal wordt aanbevolen.

Daarnaast wordt aanbevolen om duidelijkere observatielijsten te gebruiken en daar waar mogelijk gebruik te maken van eenzelfde observatielijst. De huidige lijsten die werden gehanteerd bestonden uit minstens vier verschillende lijsten. De lijsten kwamen qua gegevens niet volledig met elkaar overeen waardoor niet alle informatie gedekt werd. Wanneer in onderzoek wordt gewerkt met een duidelijke observatielijst die eenieder hanteert, wordt er op dezelfde inhoud geobserveerd waardoor de gegevens van het huidige onderzoek beter ondersteund worden.

Het gebruik van de observatielijsten vraagt om een duidelijke instructie voor de observatoren. Zij moeten weten op welke manier zij informatie moeten verwerken en/of beoordelen. In de huidige observatielijsten kwam duidelijk naar voren dat de observatoren op een verschillende manier hebben beschreven wat zij waarnamen. Hierdoor miste er bij een aantal zaken erg veel informatie of had dit een andere invulling. Aansluitend hierop is het van belang om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid na te gaan. Wanneer de twee observatoren erg van elkaar afwijken kan dit gevolgen hebben voor de betrouwbaarheid van de resultaten.

Omdat dit onderzoek berust op observaties die niet door de onderzoekers zelf zijn uitgevoerd, wordt de kans vergroot dat notities die gemaakt zijn tijdens de observaties verkeerd geïnterpreteerd worden en dit verkeerde conclusies tot gevolg heeft. In de toekomst is het van belang dat de onderzoekers zelf de observaties uitvoeren om onjuiste interpretaties te voorkomen.

Literatuur

- Altman, D. G. (1991). *Practical statistics for medical research*. London: Chapman and Hall.
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers: Groningen/Houten.
- Baarda, D. B., de Goede, M. P. M., & Teunissen, J. (2005) *Basisboek kwalitatief onderzoek. Praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese.
- Boendermaker, L., Eijgenraam, K., & Geurts, E. (2004). *Crisisplaatsingen in de opvanginrichtingen*. Utrecht: NIZW Jeugd.
- Boendermaker, L. (2008). JeugdzorgPlus – drang en dwang in de jeugdzorg [Electronic version]. *Jeugd en Co Kennis*, 2, 8-20. doi:10.1007/BF03087442
- Boer, D. J. den, Bouwman, H., Frissen, V., & Houben, M. (2005). *Methodologie en statistiek voor communicatie-onderzoek*. Deventer: Kluwer.
- Bunthof, A. (2009). Wet gesloten jeugdzorg [Electronic version]. *Maatwerk*, 10, 32-32. doi:10.1007/BF03088127
- Bureau Jeugdzorg (2014). *U en de gezinsvoogdij*. [Electronic Version]. Bureau Jeugdzorg Groningen. Verkregen op 1 juni 2015, op <http://jeugdbeschermingnoord.nl/wp-content/uploads/2014/12/folder-ondertoezichtstelling-voor-ouders-2014.pdf>
- Delfos, M. F. (2010). *Luister je wel naar mij? Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- DeVito, J. A. (1990). Managing interpersonal relationships. In J. DeVito (Eds.), *Messages: Building interpersonal communication skills* (p. 303-304). New York: Harper & Row.
- Dumbrill, G. C. (2006). Parental experience of child protection intervention: A qualitative study [Electronic version]. *Child Abuse and Neglect*, 30, 27-37. doi:10.1016/j.chiabu.2005.08.012
- Egan, G. (2002). *Deskundig hulpverleners. Een model, methoden en vaardigheden*. Gorcum BV, 151-152.
- Forrester, D., Kerhaw, S., Moss, H., & Hughes, L. (2008). Communication skills in child protection: how do social workers talk to parents [Electronic version]. *Child and Family Social Work*, 13, 41-51. doi:10.1111/j.1365-2206.2007.00513.x
- Forrester, D., McCambridge, J., Waissbein, C., & Rollnick, S. (2008). How do child and family social workers talk to parents about child welfare concerns [Electronic version]? *Child Abuse Review*, 17, 23-35. doi:10.1002/car.981
- Garfinkel, L. F., & Nelson, R. (2004). Promoting better interaction between juvenile court schools, and parents [Electronic version]. *Reclaiming Children and Youth*, 13, p.26-28.

- Graaf, J. H. de, Limbeek, M. M. C., Bahadur, N. N., & van der Meij, N. (2012). *De toepassing van het internationaal verdrag inzake de rechten van het kind in de Nederlandse rechtspraak*. Nijmegen: Ars Aequi Libri.
- Hart, H., Boeije, H., Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Den Haag: Boom Onderwijs. Have, H. A. M. J. ten, Meulen, R. H. J. ter, & Leeuwen, E. van (2009). *Medische ethiek* [Electronic version]. Houten: Bohn Stafleu van Lochem.
- Have, H. A. M. J. ten, Meulen, R. H. J. ter, & Leeuwen, E. van (2009). *Medische ethiek*. Houten: Bohn Stafleu van Lochem.
- Huijjer, J. I., & Weijers, I. (2012). Tekortkomingen bij de uithuisplaatsing. *Nederlands Juristenblad*, 2238, 1-9.
- Inspectie Jeugdzorg, (2008). *Veilige behandeling in gesloten jeugdzorg: Streven naar waarborgen*. Utrecht: Programmaministerie voor Jeugd en Gezin. Verkregen op 7 maart 2015, op <https://www.inspectiejeugdzorg.nl/documenten/Onderzoek%20naar%20veilige%20behandeling%20in%20gesloten.pdf>
- Ippel, P., & Heeger-Hertter, S. (2006). *Sprekend de rechtbank. Alledaagse communicatie in de Utrechtse zittingszaal*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Janssen, L. (2011). *Kinderbeschermingsmaatregelen. Jeugdrecht begrepen*. Den Haag: Boom juridische uitgevers, 117-125
- De Kinderombudsman (2013). Is de zorg gegrond? Analyse van het feitenonderzoek aan de basis van ingrijpende jeugdbeschermingsbeslissingen. Verkregen op 23 maart 2015 van <http://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded2013.KOM008Isdezorggegrond.pdf>
- Knorth, E. J. (1995). Besluitvorming over uithuisplaatsing in de jeugdzorg. *Kind en Adolescent*, 16, 45-59. doi:10.1007/BF03060579
- Korswagen, C. J., (1990). Algemene aspecten van de gespreksvoering. In C. Korswagen & S. Piët (Eds.) *Drieluik mondelinge communicatie: II. Gids voor het doeltreffend leiding geven en deelnemen aan twee- en vraaggesprekken* (p. 32-33). Houten/Antwerpen: Bohn Stafleu Van Loghum B.V.
- Landsheer, H., 't Hart, H., de Goede, M., & van Dijk, J. (2003). *Praktijkgestuurd onderzoek: Methoden van praktijkonderzoek*. Groningen: Stenfert-Kroese.
- Lang, G., & Molen, H. T. van der (2012). *Psychologische gespreksvoering: Een basis voor hulpverlening*. Amsterdam: Uitgeverij Nelissen. Egan (2002)
- Linden, A. P. van der, ten Siethoff, F. G. A. & Zeijlstra-Rijpstra, A. E. I. J. (2008). *Jeugd en recht*. Bohn Stafleu van Loghum, p.23-25
- Meer, K. van, Neijenhof, J. van, & Bouwens, M. (2001). *Elementaire sociale vaardigheden*. Bohn Stafleu van Loghum, p. 61-63.
- Nederlands Jeugd Instituut, (2015). *Aantal ondertoezichtstellingen daalt*. Verkregen op

- 20 maart, 2015, van <http://www.nji.nl/nl/Actueel/Nieuws-over-de-jeugdsector/2015/Aantal-ondertoezichtstellingen-blijft-dalen>
- Neuman, W. L. (2011). *Understanding research*. Amsterdam: Pearson Education.
- Nijhof, K. S., van Dam, C., Veerman, J. W., Engels, R. C. M. E., & Scholte, R.H.J. (2010). Nieuw Zorgaanbod: Gesloten jeugdzorg voor adolescenten met ernstige gedragsproblemen [Electronic version]. *Pedagogiek*, 30, 177,191.
- Peterson-Badali, M., & Broeking, J. (2010). Parents involvement in youth justice system: Rethoric and reality. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 52, 1-27. doi:10.3138/cjccj.52.1.1
- Peterson-Bandali, M., & Broeking, J. (2009). Parents' involvement in the youth justice system: A view from trenches. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 51, 255-270. doi:10.3138/cjccj.51.2.255
- Putte, E. M. van de, Lukkassen, I. M. A., Russel, I. M. B. & Teeuw, A. H. (2013). *Medisch handboek kindermishandeling* [Electronic version]. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Rap, S., Liefwaard, T., & Rodrigues, P. (2014). *Kinderrechtenmonitor 2014*. [Electronic Version]. Verkregen op 2 maart 2015, op <http://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/Kinderrechtenmonitor2014.pdf>
- Schuytvlot, A. (1999). Ouders en kinderen in de rechtszaal: begrip en onbegrip van juridische procedures [Electronic version]. *Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs*, 15, 225-238.
- Teeffelen, P. A. van, (1988). De wereld van de kinderbescherming. In P. van Teeffelen (Eds.), *Ouder, kind en rechter: rechterlijke zorg bij echtscheiding en kinderbescherming* (p. 115-119). Rotterdam: A. D. Donker
- Turk, C. (1987). Non-verbal communication. In C. Turk (Eds.), *Effective speaking: communication in speech* (p. 145-147). New York: E. & F. N. Spon
- Van der Velden, T. H. M. H., Tegelaar, M. J., Wery, F. F., van Zanten, M., Vegter, B. J., van den Hoven, E. T., & Broeshart, A. S. (2012) De ondertoezichtstelling bij omgangsproblemen. [Electronic Version]. Verkregen op 24 maart 2015, op <http://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2012.KOM5A%20OTS.pdf>
- Varma, K. N. (2007) Parental involvement in youth court. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 49, 231-255. doi:10.3138/9565-1823-66UT-507K
- Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.
- Weijers, I. (2004). Requirements for communication in the courtroom: a comparative

perspective on the youth court in England/Wales and the Netherlands [Electronic version]. *Youth Justice*, 4, 22-31.

Weijers, I. (2008). Kinderbeschermingsmaatregelen. In I. Weijers (Eds.), *Jeugdrecht begrepen* (p. 128-130). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Weijers, I. (2011) *De creatie van het mondige kind: geschiedenis van pedagogiek en jeugdzorg*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Weijers, I. (2012). *Parens patriae en prudentie. Grondslagen van jeugdbescherming*. Amsterdam: SWP.

Bijlagen

Bijlage 1

Gebruikte afkortingen

BW (Burgerlijk Wetboek)

IVRK (Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind)

LOVF (Landelijk Overleg van Voorzitters Familie- en Jeugdrecht)

OTS (Ondertoezichtstelling)

UHP (Uithuisplaatsing)

Bijlage 2**Tabel 1***Algemeen gebruik van gesprekstechnieken door de kinderrechter*

	Onder- toezicht- stelling	Uit huis- plaatsing	Gesloten Jeugdzorg	Eerste verzoek	Verlengings- verzoek
Samenvatten/ parafraseren	3.90 (1.36)	3.81 (1.58)	3.57 (1.54)	3.54 (1.52)	3.89 (1.44)
Doorvragen	3.26 (.89)	3.22 (1.01)	-	3.42 (.81)	3.00 (1.21)
Open vragen	3.08 (.78)	3.02 (.76)	-	3.08 (.83)	2.79 (.54)
Ruimte voor verhaal door open vragen	2.70 (.99)	2.75 (.89)	2.80 (1.11)	2.57 (1.05)	2.82 (1.25)
Gesloten vragen	3.89 (.66)	3.19 (.98)	-	3.43 (1.04)	3.57 (.54)
Ruimte voor verhaal door gesloten vragen	2.73 (1.02)	2.45 (1.16)	3.00 (1.41)	2.70 (.92)	2.79 (1.10)
Interesse tonen	4.43 (.98)	4.19 (1.14)	4.86 (.47)	4.32 (.98)	4.33 (1.18)
Aanmoedigen tot spreken	3.90 (1.43)	3.49 (1.62)	4.10 (1.18)	3.72 (1.53)	3.66 (1.48)
Aanmoedigen verbaal	3.87 (1.08)	3.81 (.94)	-	3.64 (1.04)	3.78 (.67)
Aanmoedigen non- verbaal	3.65 (.88)	3.55 (1.10)	-	3.58 (1.18)	3.88 (.64)
Begrip tonen	3.94 (1.30)	3.69 (1.37)	4.30 (1.08)	3.68 (1.33)	3.78 (1.45)
Complimenteren	2.15 (1.45)	1.82 (1.13)	1.95 (1.31)	1.82 (1.13)	1.99 (1.32)

Tabel 2.1

Gemiddeld gebruik van samenvatten/parafraseren gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	3.68 (1.21)	3.91 (1.41)
Uithuisplaatsing	4.28 (1.27)	3.80 (1.65)
Gesloten Jeugdzorg	3.67 (1.40)	3.00 (2.00)
Eerste Verzoek	3.74 (1.29)	3.66 (1.60)
Verlengingsverzoek	3.95 (1.33)	3.99 (1.45)

Tabel 2.2

Gemiddeld gebruik van doorvragen gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	3.36 (.93)	3.11 (.96)
Uithuisplaatsing	3.17 (.58)	3.41 (1.18)
Gesloten Jeugdzorg	-	-
Eerste Verzoek	3.32 (.75)	3.42 (.86)
Verlengingsverzoek	3.25 (.89)	3.00 (1.41)

Tabel 2.3*Gemiddeld gebruik van open vragen gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen*

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	3.00 (.68)	3.05 (.91)
Uitplaatsing	3.33 (.65)	2.95 (.74)
Gesloten Jeugdzorg	-	-
Eerste Verzoek	3.32 (.75)	3.04 (.81)
Verlengingsverzoek	2.88 (.35)	2.92 (.86)

Tabel 2.4*Gemiddeld gebruik van gesloten vragen gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen*

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	4.00 (.54)	3.78 (.83)
Uitplaatsing	2.83 (1.17)	3.31 (.86)
Gesloten Jeugdzorg	-	-
Eerste Verzoek	3.42 (1.08)	3.59 (.94)
Verlengingsverzoek	4.00 (.00)	3.20 (.45)

Tabel 2.5*Gemiddeld gebruik van interesse tonen gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen*

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	4.05 (1.10)	4.43 (1.00)
Uithuisplaatsing	4.07 (1.23)	4.26 (1.15)
Gesloten Jeugdzorg	4.80 (.56)	5.00 (.00)
Eerste Verzoek	4.17 (.96)	4.39 (.99)
Verlengingsverzoek	4.31 (1.20)	4.33 (1.16)

Tabel 2.6*Gemiddeld gebruik van aanmoedigen tot spreken gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen*

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	3.78 (1.42)	3.76 (1.47)
Uithuisplaatsing	3.00 (1.57)	3.64 (1.57)
Gesloten Jeugdzorg	3.87 (1.25)	3.92 (1.21)
Eerste Verzoek	3.82 (1.51)	3.67 (1.56)
Verlengingsverzoek	3.49 (1.47)	3.76 (1.46)

Tabel 2.7

Gemiddeld gebruik van verbaal aanmoedigen gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	3.38 (.74)	4.05 (1.16)
Uitplaatsing	3.33 (.82)	4.06 (.87)
Gesloten Jeugdzorg	-	-
Eerste Verzoek	3.42 (.90)	4.18 (1.02)
Verlengingsverzoek	3.67 (.58)	3.73 (1.01)

Tabel 2.8

Gemiddeld gebruik van non-verbaal aanmoedigen gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	3.88 (.84)	3.60 (.97)
Uitplaatsing	3.17 (1.17)	3.79 (1.05)
Gesloten Jeugdzorg	-	-
Eerste Verzoek	3.33 (.99)	3.78 (1.11)
Verlengingsverzoek	4.33 (.58)	3.50 (.55)

Tabel 2.9*Gemiddeld gebruik van begrip tonen gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen*

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	3.31 (1.28)	3.95 (1.32)
Uithuisplaatsing	3.59 (1.30)	3.77 (1.46)
Gesloten Jeugdzorg	4.08 (1.19)	4.33 (1.16)
Eerste Verzoek	3.56 (1.16)	3.82 (1.37)
Verlengingsverzoek	3.55 (1.47)	3.95 (1.40)

Tabel 2.10*Gemiddeld gebruik van complimenteren gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen*

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	2.26 (1.34)	1.92 (1.27)
Uithuisplaatsing	2.04 (1.27)	1.81 (1.17)
Gesloten Jeugdzorg	3.00 (.00)	1.79 (1.42)
Eerste Verzoek	1.91 (1.09)	1.76 (1.13)
Verlengingsverzoek	2.22 (1.53)	2.02 (1.30)

Tabel 2.11

Gemiddeld gebruik van ruimte geven door het stellen open vragen gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	2.50 (.96)	2.90 (1.09)
Uitplaatsing	3.47 (1.25)	2.72 (.91)
Gesloten Jeugdzorg	2.46 (.97)	4.33 (1.16)
Eerste Verzoek	2.74 (1.10)	2.79 (1.02)
Verlengingsverzoek	2.90 (1.25)	2.91 (1.05)

Tabel 2.12

Gemiddeld gebruik van ruimte geven door het stellen gesloten vragen gecategoriseerd op de aanwezigheid van kinderen

	Kind aanwezig	Kind niet aanwezig
Ondertoezichtstelling	2.33 (.97)	3.04 (1.05)
Uitplaatsing	3.29 (1.53)	2.60 (1.16)
Gesloten Jeugdzorg	2.73 (1.35)	4.33 (.58)
Eerste Verzoek	2.56 (1.16)	2.74 (1.10)
Verlengingsverzoek	3.00 (1.41)	2.95 (1.16)

Tabel 3*Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid*

	Cohen's Kappa			
	Totaal	Ondertoezicht- stelling	Uit huisplaatsing	Gesloten Jeugdzorg
Variabelen				
Zaaksoort	.83	.90	.00	.71
Samenvatten/ parafraseren	.45	.50	.42	.28
Doorvragen	.27	.36	.26	-
Open vragen	.20	.13	.26	-
Gesloten vragen	.21	-.11	.25	-
Interesse tonen	.51	.48	.50	.45
Aanmoedigen tot spreken	.56	.61	.56	.20
Aanmoedigen verbaal	.36	.50	.28	-
Aanmoedigen non- verbaal	.05	.11	.09	-
Begrip tonen	.44	.47	.42	.48
Complimenteren	.52	.50	.51	.28
Ruimte verhaal door open vragen	.41	.54	.77	.13
Ruimte verhaal door gesloten vragen	.49	.55	.58	.06
Kinderen aanwezig	.79	.70	.89	.63

Bijlage 3**Observatielijst 1**

Een voorbeeld van een gebruikte observatielijst tijdens de zittingen

Observatielijst OTS-zitting		Nr.:
Algemeen		
Observator:		Arrondissement:
Datum:		Rechter: <i>[Coderen met bijv A – B – C etc.]</i>
Tijdstip start:	Tijdstip eind:	Spreektijd ouders:
Zaaksgegevens		
<p>Zaak betreft (aankruisen, omcirkelen, invullen):</p> <p>☐ eerste VOTS-verzoek, wel / niet in combinatie met verzoek MUHP</p> <p>☐ eerste OTS-verzoek, wel / niet voorafgegaan door VOTS-verzoek wel / niet in combinatie met verzoek MUHP</p> <p>☐ verlengingsverzoek OTS, wel / niet in combinatie met verlenging UHP</p> <p>☐ gesloten jeugdzorg-verzoek, wel / niet in combinatie met (V)OTS-verzoek</p> <p>☐ verlengingsverzoek gesloten jeugdzorg, wel / niet in combinatie met verlenging OTS</p> <p>Indien het een uithuisplaatsingsverzoek betreft, WAAR wil men dat het kind wordt geplaatst? (nb het gaat hier om het verzoek en niet om de uitspraak van de kinderrechter)</p> <p>☐ Pleeggezin</p> <p>☐ Open / besloten jeugdzorg</p> <p>Verzoekende partij: ...</p> <p>Verzoek betreft kinderen in de leeftijd van <i>[indien niet expliciet genoemd, schatting geven]</i></p>		
Gegevens – ouders en kind(eren)		

Gezinssituatie (Gezag/Voogdij; Gehuwde/gescheiden ouders) en eventuele voorgeschiedenis (vrijwillige hulpverlening):

Zitplaats in zittingzaal

Schets zitplaats aanwezig:

Aanwezigen

	<i>Aanwezig</i>	<i>Opmerkingen (deels aan-/afwezig?)</i>
Rechter		
Griffier		
Ouders / verzorgers	Vader Moeder Anders:	Bij afwezigheid, reden:
Kind(eren)	<i>[indien verzoek meerdere kinderen betreft, geef aan welk kind aanwezig is]</i>	Indien kinderen op de hal wachten, is er iemand die het kind gezelschap houdt? JA / NEE, zo ja wie: ...
Raadsman		Van vader / moeder / kind (omcirkelen)

Bijzonder curator		Van kind
Tolk		Voor vader / moeder / kind (omcirkelen)
Overigen (familie / vrienden / anderen)		
Deskundigen	Raad voor de Kinderbescherming	
	Gezinsvoogd	Zoja, van: BJZ / WSG / Nidos (omcirkelen)
	Anders:	

1.Uitleg - door rechter [*gebruik witruimte voor concrete toelichting*]

a. Welkom heten ouder(s): JA / NEE / Gedeeltelijk

Welkom heten kind(eren): JA / NEE / Gedeeltelijk

b. Voorstellen van aanwezigen: JA / NEE / Gedeeltelijk

c. Toelichting rol/functie aanwezigen: JA / NEE / Gedeeltelijk

d. Uitleg reden/onderwerp zitting: JA / NEE / Gedeeltelijk

e. Uitleg reden aanwezigheid ouder(s): JA / NEE / Gedeeltelijk

Uitleg reden aanwezigheid kind(eren): JA / NEE / Gedeeltelijk

f. Indien kind apart is gehoord, wordt aan ouder(s) meegedeeld hetgeen daarmee besproken is: JA / NEE / GEDEELTELIJK / NIET VAN TOEPASSING

2. Communicatie – door rechter		
Rechter	[omcirkelen]	Notities
• Tempo (laag – hoog) (ruimte om te antwoorden / onderbreken?)	1 2 3 4 5	<i>[Score 3 staat voor normaal, scores 2 en 4 voor lichte afwijking van normaal, score 1 en 5 voor sterke afwijking van normaal]</i>
• Volume (zacht – hard)	1 2 3 4 5	
• Articulatie (onduidelijk – overdreven)	1 2 3 4 5	
• Intonatie (te vriendelijk – te streng)	1 2 3 4 5	
• Moeilijkheidsgraad (te makkelijk – te moeilijk)	1 2 3 4 5	
Rechter	[omcirkelen]	
• Gebruik van jargon	Niet Weinig/Matig Veel	
• Gebruik van afkortingen	Niet Weinig/Matig Veel	
• Verduidelijking	Niet Weinig/Matig Veel	
a. Toetsing begrip door rechter: JA / NEE / Gedeeltelijk		
Zoja, op welke wijze?:		
3. Inhoud – Communicatie met ouders <i>[gebruik notitieruimte voor concrete toelichting]</i>		
Rechter		Notities
a. Bespreking persoonlijke omstandigheden:	[omcirkelen]	
• Thuisituatie	Niet Weinig/Matig Veel	
• Persoonlijke problemen ouders	Niet Weinig/Matig Veel	
• Problemen rondom kind	Niet Weinig/Matig Veel	
b. Gesprekstechnieken:	[omcirkelen]	
• Samenvatten / parafraseren	Niet Weinig/Matig Veel	
• Interesse tonen in verhaal	Niet Weinig/Matig Veel	
• Aanmoedigen tot spreken	Niet Weinig/Matig Veel	

• Begrip tonen	Niet	Weinig/Matig	Veel	
• Complimenteren	Niet	Weinig/Matig	Veel	
<p>c. Wordt ruimte gegeven aan ouder(s) om verhaal te doen: JA / NEE / Gedeeltelijk</p> <p>Zoja, op welke wijze? (Kruis aan en licht toe)</p> <p>☐ Gesloten vragen stellen: EEN BEETJE / GEMIDDELD / VEEL</p> <p>☐ Open vragen stellen: EEN BEETJE / GEMIDDELD / VEEL</p> <p>☐ Ouders rustig laten uitpraten: EEN BEETJE / GEMIDDELD / VEEL</p> <p>☐ Anders: ...</p>				
<p>d. Wordt ruimte gegeven aan ouders om vragen te stellen: JA / NEE / Gedeeltelijk</p> <p>Zoja, op welke wijze? (Kruis aan en licht toe)</p> <p>☐ Er wordt hen gevraagd of ze vragen hebben</p> <p>☐ De rechter laat stiltes vallen en kijkt daarbij ouders aan</p> <p>☐ Ouders stellen uit zichzelf vragen en dit wordt toegelaten</p> <p>☐ Anders: ...</p>				
<p>e. In hoeverre laat de rechter een discussie tussen verzoekende partij en ouder(s) plaatsvinden? NIET-NAUWELIJKS / GEMIDDELD / VEEL</p> <p>Toelichting:</p>				
e. Houding ouder(s):	Moeder		Vader	
• Nerveus	Nee	Een beetje	Ja	Nee Een beetje Ja
• Boos / Frustratie	Nee	Een beetje	Ja	Nee Een beetje Ja
• Laconiek / Onverschillig	Nee	Een beetje	Ja	Nee Een beetje Ja
• Verlegen	Nee	Een beetje	Ja	Nee Een beetje Ja
• Spraakzaam	Nee	Een beetje	Ja	Nee Een beetje Ja
<p>f. Bij afwijkende houding ouders tegenover specifiek een aanwezige (Kinderrechter, raadsmedewerker, gezinsvoogd of andere ouder), toelichting:</p>				

4. Overige

a. Indien het kind niet aanwezig is bij de zitting, welke partij vertolkt dan zijn/haar stem?

b. Indien ouders niet aanwezig bij delen van de zitting, toelichten onderdeel en reden:

c. Indien ouders rechtsbijstand hebben, wat is de rol van de advocaat:
Spreekt voor ouder(s) / Vult ouder(s) aan / Minimale rol / Anders

Toelichting:

d. Volgorde participatie procespartijen:

5. Uitspraak

a. Beslissing: *[indien genoemd, geef ook de duur aan van uitgesproken maatregel]*

b. Uitleg bij beslissing: JA / NEE / Gedeeltelijk *[wordt het doel kenbaar gemaakt? Licht toe]*

c. Sluit de beslissing aan bij de mening van ouders of wijkt het hier van af?
SLUIT AAN / WIJKT AF / GEMENGD

Wordt dit expliciet benoemd / toegelicht?:

d. Wordt aangegeven wat ouder(s) moet(en) doen om VOTS / OTS / UHP te beëindigen:
JA / NEE / Gedeeltelijk

e. Reactie ouder(s) op beslissing:

f. Indien kind(eren) aanwezig:

- Wordt het kind bij de uitspraak naar binnen geroepen? JA / NEE/ Het kind was reeds aanwezig in de zaak (omcirkelen wat van toepassing is)

- Indien bij beslissing wordt afgeweken van mening kind(eren), wordt dit dan expliciet benoemd en toegelicht: JA / NEE / Gedeeltelijk

- Reactie kind(eren) op beslissing:

- Indien het gesloten jeugdzorg betreft: wordt aangegeven wat kind(eren) moet(en) doen om gesloten jeugdzorg te beëindigen: JA / NEE / Gedeeltelijk

6. Kinderverhoor

a. Is het kind gehoord door de kinderrechter: JA / NEE / Kind geeft mening op schrift

b. Indien het kind gehoord is, wanneer is dit gedaan:
APART KINDERVERHOOR VOORAFGAAND AAN DE ZITTING / TIJDENS DE ZITTING / ANDERS

Evt. toelichting: *Indien kind gehoord is, ook 'observatielijst kinderverhoor' invullen.*